

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИГІЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 3 від 06.05. 2024 року
Голова Приймальної комісії
Олександр ТУРУНЦЕВ

**Програма
фахового іспиту з психології**

Освітній рівень: другий (магістерський)
Спеціальність: 053 Психологія
Освітня програма: 053.00.02 Практична психологія
053.00.05 Екстремальна та кризова психологія
053.00.06 Сімейна психологія

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної та
начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри психології
особистості та соціальних практик
Протокол № 4 від 15.04.2024 р.

Зав.кафедри Оксана СЕРГІЄНKOVA

на засіданні кафедри практичної психології
Протокол №4 від 22.04.2024 р.

Зав. кафедри Олена ЛИТВИНЕНКО

Київ – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Опис програми. Фахівці, які отримали освітній ступінь бакалавра з психології і бажають продовжити професійну підготовку, повинні володіти комплексом фахових та особистісних компетенцій, які допоможуть їм бути успішними в процесі професійного становлення на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія». Для забезпечення наступності у підготовці магістрів із психології як галузі теоретичних досліджень, розробки і впровадження практичних психотехнологій і психотехнік у системі «людина–людина» здійснюється інтеграція навчальних планів та програм, яка спрямована на забезпечення високої ефективності майбутньої професійної діяльності фахівців. Для становлення професіоналізму психолога необхідно забезпечити системність, науковий універсализм у його особистісній та професійній підготовці.

Отримання вступниками можливості навчатися на магістерському рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (освітніми програмами 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія, 053.00.02 Практична психологія, 053.00.06 Сімейна психологія) базується на визначенні рівня їх підготовки з основ психології, її теорії та історії, а також розуміння методів психології, прикладних аспектів їх застосування та психологічних вимірів суспільства. Абітурієнт повинен мати теоретичні знання з базових курсів психології та сформовані компетентності з прикладних навчальних дисциплін, обсяг яких визначається змістом запропонованої програми.

Мета фахового іспиту: встановлення рівня сформованості у вступників теоретичних знань з основ психології, її теорії, історії, методів, психологічних вимірів особистості і суспільства; розуміння прикладних аспектів застосування цих знань та вмінь вбачати та усвідомлювати соціально-психологічні проблеми особистості, здатність активізувати її особистісний потенціал.

Завдання фахового іспиту:

1. Визначити у вступників рівень знань з основ психології, її теорії та історії, володіння основними психологічними термінами та розуміння їх сутності.

2. Встановити рівень знань методів психології та розуміння їх професійного використання.

3. Оцінити вміння вступників аналізувати, співставляти та пояснювати психологічні особистості особистості як суб'єкта соціальних відносин, здатність розпізнавати прояви психологічних проблем у різних сферах життєвого та професійного простору особистості та пропонувати шляхи їх розв'язання.

4. З'ясувати розуміння випускниками психологічних вимірів суспільства та наявність у них навичок та вмінь практичного застосування набутих знань.

Форма проведення іспиту – тестова.

Тривалість іспиту – 1 година.

Критерії оцінювання: тест оцінюється за 200 бальною шкалою.

Критерії оцінювання знань вступника

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Основи психології

Психологія як наука. Історичне формування предмету психології: від вчення про душу до науки про психіку. Завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Структура психології як науки. Основні галузі сучасної психології. Базові галузі фундаментальної психології. Базові галузі прикладної психології. Побутова та наукова психологія.

Поняття «психіка» та її сутність. Класифікація психічних явищ. Характеристика психічних процесів. Характеристика психічних станів. Характеристика психічних властивостей. Характеристика відображальної функції психіки. Характеристика регулятивної функції психіки. Характеристика інструментальної функції психіки.

Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Психологічний зміст поняття «індивід». Психологічний зміст поняття «особистість». Психологічний зміст поняття «індивідуальність». Характеристика біологічних передумов психічного розвитку особистості. Соціальні умови психічного розвитку особистості. Активність як чинник психічного розвитку особистості.

Поняття про потреби, їх різновиди. Ієрархія потреб за А. Маслоу. Поняття про мотиви та мотивацію особистості. Риси та різновиди мотивації. Характеристика інтересів, переконань та ідеалів особистості. Поняття про спрямованість особистості. Основні види спрямованості та їх характеристика. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Поняття про цілі життя. Поняття про самоактуалізацію особистості. Ознаки самоактуалізованої особистості за А. Маслоу. Самореалізація особистості: сутність та риси.

Історія і теорія психології

Психологічна думка XIX ст. Психологія натовпу Гюстава Лебона. Теорія наслідування Габрієля Тарда. Психологічний механізм наслідування як ключ до пояснення соціальної поведінки. Органіцизм та еволюціонізм у теорії Герберта Спенсера.

Психологічна думка кінця XIX – початку XX ст. Психоаналітична теорія Зигмунда Фройда. Рівні свідомості та структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (SuperEgo). Стадії психосексуального розвитку особистості. Захисні механізми та їх роль в збереженні психічного здоров'я людини.

Індивідуальна психологія Альфреда Адлера. Почуття неповноцінності, прагнення до переваги та компенсація. Поняття стилю життя та соціального інтересу. Соціальний інтерес, активність і типи особистості.

Аналітична психологія Карла Густава Юнга. Типи особистості залежно від орієнтації та переважаючих психічних функцій. Структура психіки та особистості за К.-Г. Юнгом. Ідеї про колективне несвідоме та архетипи як його прояви.

Психологічна думка другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Дж. Морено: соціометрична революція, психодрама. Загальні положення неопсихоаналізу. Гуманістична теорія Е. Фромма. Суперечність прагнення до свободи та уникнення самотності та відчуженості. Характеристика п'яти соціальних типів характерів. Его-теорія особистості Е. Еріксона.

Класичний біхевіоризм Дж. Уотсона про поведінку як об'єктивний показник психіки. Типова схема поведінки людини. Зміст оперантного біхевіоризму Б. Скіннера. Зміст соціально-когнітивної теорії особистості А. Бандури.

Здорова особистість як предмет вивчення гуманістичної психології. Основні положення гуманістичної психології. Психологічні погляди А. Маслоу. Феноменологічний підхід К. Роджерса. Логотерапія В. Франкла. Екзистенційна терапія І. Ялома. Генетична психологія Ж. Піаже.

Методи психології

Наукові дослідження та їх різновиди: теоретичні та емпіричні, фундаментальні та прикладні, крос-культурні, лонгітюдні. Мета, завдання, об'єкт і предмет наукового дослідження. Програма і план дослідження. Типи планів експериментального дослідження: якісний; кількісний; простий. Гіпотези дослідження. Генеральна сукупність, вибірка, методиформування вибірки. Репрезентативність, валідність, надійність даних. Валідизація та способи забезпечення надійності.

Спостереження: види, переваги і недоліки методу. Експеримент та його види: констатувальний, формувальний, природний, лабораторний.

Методи опитування: анкетування, інтерв'ювання. Формулювання питань і відповідей в анкеті. Сутність методу експертного опитування. Соціометрія: особливості застосування.

Види вимірювальних шкал. Міри центральної тенденції та міри варіації для шкал різних типів. Статистична гіпотеза. Види змінних. Коефіцієнти кореляції. Поняття лінійної регресії. Методи аналізу документів. Контент-аналіз.

Прикладні аспекти психології

Особистість як і об'єкт суб'єкт соціальних відносин.

Поняття та зміст соціалізації особистості. Інститути та агенти соціалізації особистості. Етапи та структура процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Сфери соціалізації: діяльність, спілкування, самосвідомість. Основні механізми соціалізації. Ресоціалізація.

Соціально-психологічна дезадаптація особистості. Соціальна норма та нормативна поведінка. Девіантна поведінка особистості. Критерії девіантності поведінкових проявів. Детермінація девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Агресивна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Аморальна поведінка. Делінквентна поведінка. Суїцидальна та залежна поведінка. Рівні девіантної поведінки. Особливості девіантної поведінки неповнолітніх.

Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми.

Специфіка входження особистості в групу. Соціальні норми. Фаза адаптації. Фаза індивідуалізації. Фаза інтеграції. Соціальний статус як показник місця особистості у суспільстві та її приналежності до певних груп. Влада й авторитет. Престиж. Соціальна позиція. Соціальна роль. Форми рольової ідентичності: статева; етнічна; групова; політична. Соціальний ранг. Соціальна установка як регулятор соціальної поведінки.

Стать і гендер. Уявлення про маскуліність, фемінність, андрогінність. Засвоєння гендерних ролей. Чинники гендерної соціалізації особистості. Андроцентричний характер сучасної культури. Зміст та види гендерних стереотипів. Гендерна рівність і дискримінація.

Особистість у життєвому та професійному просторі.

Спілкування як соціально-психологічний феномен. Види та типи спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Поняття та зміст соціальної перцепції. Механізми взаєморозуміння: ідентифікація, емпатія, атракція, рефлексія, каузальна атрибуція. Ефект первинності. Ефект новизни. Ефект ореолу. Бар'єри взаєморозуміння. Комуникативна сторона спілкування. Одиниці комуникативного процесу. Чинники ефективності обміну інформацією. Психологічні особливості вербальної комунікації. Невербальні засоби спілкування.

Підходи до проблеми взаємодії в соціальній психології. Взаємодія і спільна діяльність. Види міжособистісної взаємодії. Деструктивні форми взаємодії, їх різновиди. Взаємозв'язок агресії і культури. Конфлікт і конфліктна ситуація. Структура конфлікту. Динаміка конфлікту (етапи, фази). Причини конфліктів (об'єктивні, суб'єктивні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні, особистісні). Класифікація конфліктів(за сферою прояву, за суб'єктами конфліктної взаємодії, за предметом конфлікту, за джерелами виникнення).

Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий, конфлікт «особистість - група»). Чинники міжособистісних конфліктів (інформаційні, поведінкові, чинники відносин, ціннісні, структурні). Рольові конфлікти (гендерно-рольовий конфлікт, конфлікт між сімейними і професійними ролями). Типи конфліктів в організації (структурні, інноваційні, позиційні, ресурсні). Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування). Типи конфліктних особистостей (демонстративний, надточний, ригідний, некерований, безконфліктний). Комунікація в конфлікті. Конструктивний спір (за С.Кратохвілом).

Запобігання конфліктів (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури). Медіація як форма врегулювання конфлікту. Психологічне посередництво в конфлікті.

Керівництво як управлінський феномен. Лідер і керівник: спільне та відмінне. Теорії походження лідерства та керівництва. Стили лідерства,

керівництва, їх переваги та недоліки. Сучасні моделі керівництва.

Шлюб та сім'я, їх характеристика. Актуальні проблеми сучасної сім'ї. Функції та види сім'ї. Особливості сімейного спілкування. Сімейні кризи.

Психологічні виміри суспільства

Поняття група. Ознаки соціальної групи. Класифікація груп. Основні соціально-психологічні характеристики малої групи. Виміри групової структури. Поняття «групова динаміка» та «групові процеси». Механізми групової динаміки: розв'язання внутрішньогрупових суперечностей, «ідіосинкразійний кредит», психологічний обмін, нормативний вплив меншості, зсув до ризику. Етапи розвитку групи (Л.Уманський).

Соціально-психологічний клімат. Групова згуртованість як складний психологічний феномен. Конформізм. Конформна поведінка. Конформність. Детермінанти конформності та рівні конформної поведінки людини. Стадії розвитку групи. Характеристика відносин між членами високоорганізованої групи. Поняття про лідерство та керівництво у групах.

Поняття велика соціальна група: сутність та зміст. Класифікація великих соціальних груп. Поняття про стихійну групу: натовп, юрба, публіка. Основні характеристики натовпу та його особливості. Класифікація видів натовпу. Наслідування, навіювання, зараження як фактори впливу та регуляції поведінки натовпу. Особливості лідерства в натовпі. Поняття «етнічні групи», «етнічна ідентичність», «національна свідомість» та «національний характер». Особливості етнічних груп. Психологічні особливості українського національного характеру.

Масові явища у великих групах. Поняття маса. Поняття масової свідомості та громадської думки. Зміст та структура масової свідомості. Основні характеристики масової свідомості. Феномени масової культури. Мода. Паніка. Чутки. Загальна характеристика міжособистісного впливу. Види міжособистісного впливу: психологічний вплив, особистий вплив, функціонально-рольовий вплив, індивідуально-специфічний вплив, комунікативний вплив та інші. Критерії ефективності впливу. Механізми психологічного впливу: переконання, зараження, навіювання, наслідування.

Рекомендовані джерела

Основні

1. Долинська Л. В. Психологія конфлікту: навчальний посібник / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяць. – Київ: Каравела, 2019. – 304 с.
2. Євдокімова О. О. Історія психології: навч. посіб. / О. О. Євдокімова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – 2-ге вид. допов. – Харків, 2020. – 320 с.
3. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник / Є. М. Калюжна. – Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. – 136 с.
4. Кацавець Р.С. Психологія особистості. Навчальний посібник / Р. С. Кацавець. – Київ: Алерта, 2021. – 134 с.
5. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін.; за ред. М. М. Слюсаревського. – Київ: Талком, 2018. – 580 с.
6. Психологія мас: конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, К. С. Сахно. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 116 с.
7. Савчин М. В. Загальна психологія: підруч. / М. В. Савчин. – Київ: ВЦ «Академія», 2020. – 344 с.
8. Сергеєнкова О. П. Загальна психологія: навч. посіб. / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 296 с.
9. Слюсаревський М. М. Психологія груп: навч. посіб. / М. М. Слюсаревський, Н. В. Хазратова. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. – 164 с.

Додаткові

10. Бакаленко, О. А. Психологія управління : навч. посіб. / О. А. Бакаленко. – Харків : ХНУРЕ, 2020. – 120 с.
11. Кошова І. В. Психологія девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник / І. В. Кошова, О. Д. Кресан. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. – 226 с.
12. Москалець В. П. Загальна психологія [текст]: підручник / В. П. Москалець. – К: Ліра, 2020. – 564 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf>
13. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев. – КІП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 254 с.
14. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. / О. Л. Туриніна. – Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. – 206 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/metod_psih_dosl.pdf
15. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. – Суми: Університетська книга, 2021. – 248 с.

16. Щотка О.П. Гендерна психологія: навч. посіб. / О.В. Щотка. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. – 358 с.

URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-163.html>

17. Бібліотека імені В. Вернадського

URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sops/index.html